

Nadregionálna spolupráca Trnavska – Ekonomické, sociálne, technologické, právne, politické a územné výzvy rozvoja Trnavska v rámci Slovenska a ďalších krajín V4

Mária Janušová

Konferencia je koncipovaná ako diskusia teoretických a praktických poznatkov, týkajúcich sa aktuálnych výziev rozvoja Trnavského samosprávneho kraja v kontexte Slovenskej republiky a stredoeurópskeho priestoru.

Aj preto, ešte pred tým, ako budem formulovať aktuálne výzvy rozvoja Trnavského samosprávneho kraja v kontexte Slovenskej republiky a stredoeurópskeho priestoru, uvediem aspoň základný náčrt Trnavského samosprávneho kraja z pohľadu rezortu práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky.

1. Základná charakteristika trhu práce v Trnavskom kraji

Geografické východisko pre trh práce: Hospodárstvo kraja charakterizuje najmä priemysel a poľnohospodárstvo. Trnavský kraj z hľadiska nadregionálnej spolupráce má pomerne výhodnú polohu. Má možnosť ťažiť z relatívnej blízkosti k vyspelým susediacim regiónom, akými sú Bratislavský kraj, Česká republika, severozápad Maďarska. V Trnavskom regióne sa prejavuje diferenciácia ekonomickej výkonnosti medzi rýchlo rastúcim pásmom rovnobežným s hranicami s Českou republikou v smere Bratislava – Žilina a južnými okresmi (Galanta a Dunajská Streda).

Podľa aktuálnych údajov z výsledkov výberového zisťovania pracovných síl v 1. štvrtroku 2008 pracovalo v Trnavskom kraji 274,9 tisíc osôb, čo bolo 11,5 % z pracujúcich SR. Miera zamestnanosti dosiahla úroveň 67,7 %, čo je po Bratislavskom kraji druhá najvyššia úroveň miery zamestnanosti v SR.

Vzdelanostná štruktúra zamestnanosti Trnavského kraja je na jednej strane v porovnaní s úrovňou za SR charakteristická mierne nadpriemerným podielom pracujúcich so základným vzdelaním alebo bez vzdelania a na druhej strane s podpriemerným podielom pracujúcich s vysokoškolským vzdelaním.

Z hľadiska nezamestnanosti sa radí Trnavský kraj medzi kraje s dlhodobo podpriemernou úrovňou celkovej miery nezamestnanosti, ako aj dlhodobej nezamestnanosti. Podľa údajov z Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny ku koncu júla 2008 bolo v Trnavskom kraji 13 180 uchádzačov o zamestnanie a miera evidovanej nezamestnanosti dosiahla úroveň 3,8 %. Podiel dlhodobo nezamestnaných predstavoval 34,7 %, čo bolo vysoko pod priemerom SR 7,5 %, resp. 49,0 % v prípade dlhodobej nezamestnanosti. Úroveň miery nezamestnanosti v jednotlivých okresoch Trnavského kraja sa výrazne neodlišovala. Najvyššia miera nezamestnanosti ku koncu júla 2008 bola v okrese Senica 5,2 % a najnižšia v okrese Galanta 3,0 %.

Z hľadiska vzdelanostnej štruktúry uchádzačov o zamestnanie prevažovali v Trnavskom kraji uchádzači o zamestnanie so základným vzdelaním a bez vzdelania, čo je však charakteristické pre všetky kraje SR. V porovnaní s priemerom za SR bol v tomto kraji

výraznejšie nižší podiel uchádzačov o zamestnanie so základným vzdelaním a bez vzdelania a naopak relatívne výraznejšie vyššie zastúpenie uchádzačov o zamestnanie s úplným stredným odborným vzdelaním a stredným odborným vzdelaním bez maturity.

Z hľadiska klasifikácie zamestnaní tak ako v ostatných krajoch SR prevažovali v Trnavskom kraji uchádzači o zamestnanie, ktorí nemali ešte zamestnanie, avšak ich podiel bol nižší ako priemer za SR. Z tých, ktorí už zamestnanie mali, to boli predovšetkým pomocní nekvalifikovaní robotníci. V porovnaní s priemerom za SR v Trnavskom kraji bolo vyššie zastúpenie uchádzačov o zamestnanie v kategórii pomocní nekvalifikovaní robotníci a naopak relatívne výraznejšie nižšie zastúpenie uchádzačov o zamestnanie v kategórii remeselníci a kvalifikovaní výrobcovia, spracovatelia, opravári.

Z hľadiska odvetvovej klasifikácie uchádzačov o zamestnanie v Trnavskom kraji to boli predovšetkým uchádzači o zamestnanie, ktorí naposledy pracovali v spracovateľskom priemysle.

2. Hlavné sociálne výzvy rozvoja Trnavského samosprávneho kraja v kontexte Slovenskej republiky a stredoeurópskeho priestoru

Hlavné sociálne výzvy rozvoja Trnavského samosprávneho kraja v kontexte Slovenskej republiky a stredoeurópskeho priestoru sú podmienené otvorením druhého trojročného cyklu obnovenej lisabonskej stratégie pre rast a zamestnanosti (2008 – 2010). V tejto súvislosti je významná reforma európskeho sociálneho modelu v jeho viacerých podobách. Cieľom je zabezpečiť jeho prežitie a nedotknuteľnosť všetkých jeho jedinečných hodnôt akými sú **solidarita, inklúzia a sociálna spravodlivosť pre všetkých**.

Na zasadnutí Európskej rady v Bruseli v marci 2008 sa potvrdil cieľ novej Európy a tak veľkou výzvou je ukázať nový smer do budúcnosti rešpektujúc jej **sociálny rozmer**.

Základom obnovenej Lisabonskej stratégie ostávajú **štyri prioritné oblasti** dohodnuté na jarnom summite v roku 2006:

- investovanie do znalostí a inovácií;
- uvoľnenie podnikateľského potenciálu, najmä malých a stredných podnikov;
- **investovanie do ľudí a modernizácia trhov práce;**
- energetika a zmena klímy.

Slovenská republika sa stotožnila s prioritami Lisabonskej stratégie a vláda SR považuje ich plnenie za základný predpoklad pre zvýšenie inovačného potenciálu slovenskej ekonomiky, rozvoj vedomostnej spoločnosti a zabezpečenie nových a kvalitných pracovných miest pre obyvateľov Slovenska. Spomínané oblasti sú prepojené a pri ich paralelnom riešení tvoria integrovanú politickú stratégiu. Vláda SR sa sústreďuje na definovanie konkrétnych opatrení, ktoré zlepšia podnikateľské prostredie, vedecko-výskumnú infraštruktúru, celoživotné vzdelávanie so zámerom eliminovať vysokú dlhodobú nezamestnanosť a posilniť potenciál pracovného trhu. Zámery vlády SR v oblasti hospodárskej politiky sú reflektované v **modernizačnom programe**, ktorý reaguje na všetky dôležité výzvy v oblasti štrukturálnych politík. Jeho detailným rozpracovaním je **Modernizačný program Slovensko 21**.

V Modernizačnom programe Slovensko 21, ktorý schválila vláda SR 4. júna 2008, sa konštatuje, že slovenské hospodárstvo čelí viacerým dlhodobým výzvam. Je nevyhnutné vytvoriť predpoklady, aby bol hospodársky rast v dlhodobom horizonte založený na tvorbe nových poznatkov a ich následnom efektívnom využití.

Cieľom modernizačného programu je poskytnúť impulz pre modernizačné úsilie a rámcovo načrtnúť konkrétne opatrenia pre oblasť vedy a výskumu, vzdelávania, **trhu práce** a podnikateľského prostredia, ktorých spoločným menovateľom je podpora rýchleho a v dlhodobom horizonte udržateľného ekonomického rastu, zvýšenie sociálnej mobility, posilnenie sociálnej súdržnosti, zmiernenie vplyvov demografického vývoja a zlepšenie prispôsobivosti ekonomiky zmenám vo vonkajšom a vnútornom prostredí pri absencii vlastnej meny.

Modernizačný program člení opatrenia na krátkodobé a strednodobé. V rámci tohto členenia sú vymedzené štyri prioritné oblasti verejnej politiky, a to výskum, vývoj a inovácie, vzdelávanie, **zamestnanosť** a skvalitnenie podnikateľského prostredia, lepšia regulácia a vyššia transparentnosť.

V oblasti zamestnanosti sú strednodobé opatrenia, ktorých implementačným orgánom je Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, okrem iného zamerané na:

- vytvorenie národného systému flexiistoty
- **začlenenie dlhodobo nezamestnaných** na trh práce
- **zlepšenie kvality pracovných zdrojov** pre trh práce
- **zlepšovanie zamestnateľnosti** lepším prepojením obsahu vzdelávania s požiadavkami trhu práce
- uzatvorenie dohody o politike zamestnanosti, vzdelávaní a zvyšovaní kvalifikácie.

Ich cieľom je:

- utvoriť prostredie uľahčujúce väčšiu konkurencieschopnosť slovenskej ekonomiky a pracovníkov. Trvalo udržateľný rast zabezpečovať s väčším počtom a vyššou kvalitou pracovných miest. Uplatňovať komplexné stratégie celoživotného vzdelávania, účinné aktívne politiky trhu práce. Pokračovať v zlepšovaní odborných zručností a praktických skúseností pracovníkov rozvinutím neformálneho a informálneho vzdelávania podľa potrieb trhu práce, aktívnejšou účasťou zamestnávateľov a ich organizácií na príprave obsahu vzdelávacích programov na stredných odborných školách a na inovovaní obsahu kvalifikácie starších zamestnancov;
- zlepšenie prístupu k zamestnaniu dlhodobo nezamestnaných uchádzačov o zamestnanie a ďalších znevýhodnených skupín uchádzačov o zamestnanie, postupné vyrovnávanie regionálnych rozdielov v nezamestnanosti;
- systematické uspokojovanie dopytu po kvalifikovanej pracovnej sile, vzdelávanie a príprava pre trh práce uchádzačov o zamestnanie podľa potrieb zamestnávateľov, zamestnávateľov na vzdelávaní svojich zamestnancov, zvýšenie kvalifikačnej flexibility pracovnej sily;
- zosúladenie vzdelávania a potrieb trhu práce, cielené vytváranie pracovných príležitostí pre mladých ľudí, získavanie a udržiavanie pracovných návykov a praktických skúseností nezamestnaných a potenciálne nezamestnaných rozvinutím neformálneho a informálneho vzdelávania, uplatňovanie aktívneho starnutia účasťou zamestnávateľov na inovovaní obsahu kvalifikácie starších zamestnancov. Vo väzbe na ostatné opatrenia sa vytvorí systém na zisťovanie požiadaviek trhu práce, predvídanie kvalifikačných potrieb, prepojenie obsahu vzdelávania na kvalifikačné potreby trhu práce, systematické neformálne a informálne vzdelávanie zamestnancov a zapojenie zamestnávateľov do neformálneho vzdelávania svojich zamestnancov;

- zlepšenie mobility na trhu práce, zvýšenie zamestnateľnosti a kariérnych možností ľudí v priebehu celého životného cyklu, zvýšenie kvality ďalšieho vzdelávania a vzdelávania a prípravy pre trh práce, zvýšenie zacielenosti programov vzdelávania a prípravy pre trh práce na kvalifikačné požiadavky zamestnávateľov.

3. Ďalšie sociálne výzvy rozvoja Trnavského samosprávneho kraja

Slovenská republika začína nové obdobie riešenia problémov týkajúcich sa slovenského trhu práce. Prostredníctvom Operačného programu Zamestnanosť a sociálna inklúzia v programovom období 2007 – 2013 sa budú riešiť hlavné problémy slovenského trhu práce, ktoré charakterizuje najmä nízka miera zamestnanosti, vysoká miera nezamestnanosti, vysoko štruktúrovaná nezamestnanosť, ktorá sa prejavuje nesúlalom medzi dopytom a ponukou na trhu práce z dôvodu, že kvalifikácia pracovnej sily nezodpovedá požiadavkám zamestnávateľskej sféry.

Z pohľadu služieb zamestnanosti sa za ďalšiu výzvu rozvoja trhu práce považuje aj novelizovaný právny rámec, ktorý upravuje aktívne opatrenia na trhu práce. Od 1. mája 2008 nadobudla účinnosť **novela zákona o službách zamestnanosti**, ktorou sa vytvoril legislatívny rámec na realizáciu odporúčaní Európskej rady, opatrení systémového riešenia dlhodobej nezamestnanosti v regiónoch Slovenskej republiky, Národného programu reforiem SR a priorit a opatrení Operačného programu Zamestnanosť a sociálna inklúzia.

Ide najmä o tieto **nové aktívne opatrenia na trhu práce**:

- príspevok na zapracovanie znevýhodneného uchádzača o zamestnanie,
- príspevok na podporu udržania v zamestnaní zamestnancov s nízkymi mzdami,
- príspevok na podporu zamestnávania absolventov vzdelávania a prípravy pre trh práce,
- príspevok na aktivačnú činnosť formou menších obecných služieb pre obec,
- príspevok na aktivačnú činnosť formou dobrovoľníckej služby,
- príspevok na presťahovanie za prácou a príspevok na dopravu do zamestnania.

Novela prináša v oblasti aktívnych opatrení na trhu práce, ale aj v oblasti poskytovania služieb zamestnanosti pre klientov úradov práce, sociálnych vecí a rodiny výrazné **zmeny**. Okrem prehodnotenia doteraz existujúcich aktívnych opatrení na trhu práce prináša celý **rad nových opatrení**, ktoré umožňujú úradom práce, sociálnych vecí a rodiny vybrať a adresnejšie zacieliť taký nástroj, ktorý umožní najmä znevýhodneným uchádzačom o zamestnanie vstup na trh práce a zotrvanie na trhu práce, ako aj zvyšovanie ich zamestnateľnosti.

4. Podpora sociálneho rozvoja Trnavského samosprávneho kraja a čerpanie pomoci zo štrukturálnych fondov Európskej únie v pôsobnosti Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR

Projekty na podporu sociálneho rozvoja Trnavského kraja v pôsobnosti Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR sú realizované výlučne prostredníctvom dvoch programov Európskeho sociálneho fondu a to prostredníctvom Sektorového operačného programu a programu EQUAL. Počet projektov v rámci programu Sektorového operačného programu je 172 a realizácia pomoci predstavuje čerpanie 64 543 968 Sk. Počet projektov v rámci programu EQUAL je 15 a realizácia pomoci predstavuje čerpanie 40 104 806 Sk.

5. Predpoklady pre rozvoj trhu práce v Trnavskom kraji

Významným faktorom rozvoja tohto kraja bude tak jeho poloha relatívne blízko centra (Bratislavy) spolu s hranicou z Českej republiky, ako aj vysoký potenciál rozvoja, kde sa spája kvalifikovaná pracovná sila s tradíciou istých odvetví.

Z hľadiska budúcej situácie na trhu práce je možné predpokladať, že kraj bude významne ťažiť z blízkosti Bratislavského kraja, kde sa v značnej miere môžu využiť voľné zdroje pracovných síl Trnavského kraja. Južné okresy Trnavského kraja budú zrejme tiež profitovať z možnosti práce v susedných severných rozvinutých regiónoch Maďarska.

Zároveň sa tu začal prejavovať pozitívny efekt z výstavby automobilového závodu, pričom sa dá aj naďalej očakávať rozvoj nadväzujúcich výrobných a rast dopytu po službách v okolí tejto investície.

Tieto faktory pravdepodobne výrazne prispievajú k udržaniu vysokej miery zamestnanosti v tomto kraji, resp. postupnému zníženiu nezamestnanosti až na úroveň prirodzenej miery nezamestnanosti.

Kontakt:

Ing. Mária Janušová, PhD.
generálna riaditeľka sekcie práce
Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR
Špitálska 4
816 43 Bratislava
tel.: 02/ 59751214
e-mail: janusova@employment.gov.sk